

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٢١٨٤٥

دانشگاه تهران
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

موضوع:

تحلیل جرم شناختی جرایم خشونت آمیز
(بررسی موردی ضرب و جرح عمدی منتهی به قتل در استان تهران)

استاد راهنما:

آقای دکتر فیروز محمودی جانکی

استاد مشاور:

خانم دکتر شهلا معظمی

نگارش:

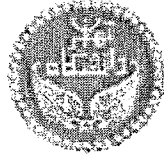
منصوره سادات هاشمی

۱۳۸۸/۷/۱۶

استاد محترم
تسلیت درگذشتگان

۱۳۸۸

۱۲۱۸۴۵

دانشگاه تهران
دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

موضوع:

تحلیل جرم شناختی جرایم خشونت آمیز
(بررسی موردی ضرب و جرح عمدی منتهی به قتل در استان تهران)

استاد راهنما:

آقای دکتر فیروز محمودی جانکی

استاد مشاور:

خانم دکتر شهلا معظمی

نگارش:

منصوره سادات هاشمی

جمهوری اسلامی ایران
دانشگاه تهران

اداره کل تحصیلات تکمیلی

شماره _____
تاریخ _____
پروست _____

باسمه تعالی

تمهید نامه اصالت اثر

هاشمی

اینجانب هیئت هیئت مدیره بیانات متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه / رساله حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است ، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه / رساله قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است . در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد .
کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پردیس / دانشکده / مرکز دانشگاه تهران می باشد .

نام و نام خانوادگی: دانشجو هیئت مدیره سادات هاشمی

امضاء هاشمی

آدرس : خیابان انقلاب اول خیابان فخر رازی - پلاک ۵ کد پستی : ۱۳۰۴۵/۵۶۸

تلفن : ۶۴۹۷۳۱۴

دانشکده حقوق و علوم سیاسی
گروه آموزشی حقوق جزا و جرم شناسی
گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد: منصوره سادات هاشمی

گرایش:

در رشته : حقوق جزا و جرم شناسی

با عنوان : تحلیل جرم شناختی جرایم خشونت آمیز - بررسی موردی ضرب و جرح عمدی منتهی به قتل در استان تهران

را در تاریخ : ۱۳۸۸/۶/۲۲

به عدد	به حروف
۱۸/۵	هجده و نیم

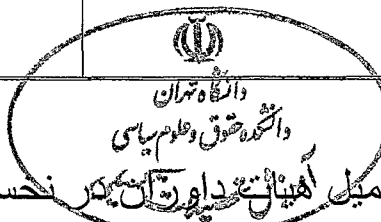
با نمره نهایی :

ارزیابی نمود.

با درجه

با درجه

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر فیروز محمودی	استاد یار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر شهلا معظمی	استاد یار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳	استاد داور (یا استاد مشاور دوم)	دکتر عباس شیری	استاد یار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۴	استاد داور (خارجی)				
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر سید محمد حسینی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر: این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

تقديم به مادرم

چکیده فارسی

در این پژوهش تلاش شده است که مهمترین علل قتل های ناشی از ضرب و جرح عمدی در استان تهران مورد مطالعه قرار گیرند. جامعه آماری این پژوهش کلیه محکومین و متهمین به قتل عمد محبوس در زندان های استان تهران در زمستان ۸۷ می باشد و نمونه مورد مطالعه متشکل از ۴۵ مرد و زن است که در این زمان در ندامتگاه های اوین و ورامین زندانی بودند. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه طراحی شده توسط محقق به انضمام آزمون روان شناختی MMPI-2 (فرم کوتاه شده) است. برای تحلیل داده ها از آزمون مجذور کا استفاده شده است. فرضیه های تحقیق بدین ترتیبند:

- ۱- ویژگی های دموگرافیک قاتلین و مقتولین در ارتکاب قتل مؤثرند. ۲- در بسیاری از موارد، رابطه اختلاف آمیز و خصمانه قبلی بین طرفین منجر به ارتکاب قتل می گردد. ۳- باورها و رفتارهای خطرناک فرد در ارتکاب قتل از سوی او مؤثرند. ۴- اختلال روانی در فرد در ارتکاب قتل از سوی او مؤثر است. نتایج تحقیق حاکی از آنند که: ۱- بعضی از ویژگی های دموگرافیک قاتلین و مقتولین (تحصیلات، شغل، وضعیت تأهل، تحصیلات پدر و مادر، وضعیت اقتصادی و محل سکونت قاتل و جنسیت، سن، وضعیت تأهل و محل سکونت مقتول) در ارتکاب قتل مؤثرند و بدین ترتیب فرضیه اول این تحقیق اثبات می گردد. ۲- در ۲۶/۴٪ موارد از قبل بین قاتل و مقتول اختلاف و خصومت وجود داشته است و بدین ترتیب فرضیه دوم این تحقیق اثبات می گردد. ۳- نتایج به دست آمده در خصوص باورهای خطرناک قاتلین معنادار نیست و لذا این نتایج را نمی توان به جامعه آماری تعمیم داد اما در خصوص رفتارهای خطرناک، اکثر پاسخگویان درگیر چنین رفتارهایی نبودند. بنابراین فرضیه سوم این تحقیق رد می شود. ۴- نتایج آزمون MMPI ۳۵/۵۵٪ از پاسخ گویان حاکی از نوعی نا به هنجاری روانی است، بنابراین فرضیه چهارم این تحقیق اثبات می گردد البته بدون معاینه بالینی روانپزشک نمی توان در مورد مبتلا بودن این عده به بیماری روانی به طور قطع اظهار نظر نمود.

واژگان کلیدی: جرایم خشونت آمیز، ضرب و جرح عمدی منتهی به قتل، پیشینه

اختلاف و خصومت، باورهای خطرناک، رفتارهای خطرناک، آزمون MMPI.

ساده ترین و صمیمانه ترین سپاس ها از اساتید گرانقدرم :

آقای دکتر محمودی، خانم دکتر معظمی و آقای دکتر اسماعیلی،

از خانواده مهربانم

و از تمام کسانی که در تهیه و تکمیل پرسشنامه ها و دسترسی به زندانیان مرا از راهنمایی ها و مساعدت های خود بهره مند نمودند.

فهرست مطالب

۱	کلیات .....
۲	۱- مقدمه .....
۴	۲- طرح مسأله و ضرورت تحقیق .....
۴	۳- اهداف تحقیق .....
۵	۴- سؤال اصلی و فرضیه های تحقیق .....
۶	۵- روش تحقیق .....
۶	۶- مشکلات و موانع تحقیق .....
۷	۷- پیشینه تحقیق .....
۸	۸- تعریف واژگان کلیدی .....
۸	۸-۱- خشونت و پرخاشگری .....
۹	۸-۲- جرایم خشونت آمیز .....
۱۰	۸-۳- ضرب و جرح عمدی منتهی به قتل .....
۱۱	۸-۴- آزمون MMPI .....
۱۳	۹- طرح کلی پایان نامه .....
۱۵	فصل اول: تبیین رفتار خشونت آمیز .....
۱۶	مبحث اول: نقش عوامل زیستی در رفتار خشونت آمیز .....
۱۷	۱-۱- عوامل ژنتیکی .....
۱۷	۱-۲- کروموزوم XYY .....
۱۹	۱-۳- اختلالات مغز و دستگاه عصبی .....
۲۱	۱-۴- انتقال دهنده عصبی سروتونین .....
۲۳	۱-۵- هورمون ها .....
۲۵	۱-۶- تغذیه .....
۲۷	مبحث دوم: نقش اختلالات روانی در رفتار خشونت آمیز .....
۳۱	۲-۱- اسکیزوفرنی .....
۳۴	۲-۲- افسردگی .....

۳۵	..... ۲-۳- اختلال شخصیت ضداجتماعی
۳۸	..... مبحث سوم: تبیین های نظری رفتار خشونت آمیز
۳۸	..... ۳-۱- نظریه گرایز مرگ فروید
۴۳	..... ۳-۲- نظریه لورنتس
۴۵	..... ۳-۳- نظریه های یادگیری
۴۶	..... ۳-۳-۱- نظریه معاشرت افتراقی
۴۸	..... ۳-۳-۲- نظریه یادگیری اجتماعی
۵۵	..... ۳-۴- نظریه های فشار
۵۵	..... ۳-۴-۱- نظریه آنومی
۵۷	..... ۳-۴-۲- نظریه آنومی مرتون
۶۰	..... ۳-۴-۳- نظریه فشار عمومی
۶۲	..... ۳-۵- نظریه های خرده فرهنگی
۶۳	..... ۳-۵-۱- نظریه آلبرت کوهن
۶۵	..... ۳-۵-۲- نظریه فرصت های افتراقی
۶۷	..... ۳-۵-۳- نظریه خرده فرهنگ خشونت
۷۰	..... ۳-۵-۴- نظریه والتر میلر
۷۲	..... ۳-۶- نظریه های کنترل
۷۲	..... ۳-۶-۱- نظریه پیوند اجتماعی هیرشی
۷۵	..... ۳-۶-۲- نظریه عمومی جرم
۷۸	..... ۳-۶-۳- نظریه شخصیت خشن
۸۰	..... ۳-۷- نظریه های مربوط به بزه دیده
۸۲	..... ۳-۷-۱- نظریه آغازگری بزه دیده
۸۴	..... ۳-۷-۲- نظریه سبک زندگی
۸۷	..... ۳-۷-۳- نظریه فعالیت های روزمره
۹۲	..... جمع بندی
۹۳	..... فصل دوم: یافته های آماری و پژوهشی

مبحث اول: یافته های آماری	۹۴
۱-۱- تعداد پرونده های جرایم خشونت آمیز در دادگاه ها	۹۵
۱-۲- تعداد پرونده های جرایم خشونت آمیز تشکیل شده در حوزه استحفاظی	۱۰۱
نیروی انتظامی	۱۰۴
۱-۳- جنس و سن دستگیر شدگان جرایم خشونت آمیز	۱۰۶
۱-۴- تعداد پرونده های قتل عمد به تفکیک استان ها	۱۰۹
مبحث دوم: یافته های پژوهشی	۱۱۷
جمع بندی	۱۱۸
فصل سوم: توصیف و تحلیل داده ها	۱۱۹
مبحث اول: کلیات	۱۱۹
۱-۱- مراحل انجام پژوهش	۱۲۰
۱-۲- روش تحقیق	۱۲۲
مبحث دوم: ویژگی های دموگرافیک	۱۲۲
۲-۱- نام زندان	۱۲۲
۲-۲- جنسیت قاتلین	۱۲۲
۲-۳- تابعیت قاتلین	۱۲۳
۲-۴- سن قاتلین	۱۲۳
۲-۵- میزان تحصیلات قاتلین	۱۲۴
۲-۶- شغل قاتلین	۱۲۵
۲-۷- وضعیت تأهل قاتلین	۱۲۶
۲-۸- تعداد فرزندان قاتلین	۱۲۷
۲-۹- تعداد خواهران و برادران قاتلین	۱۲۸
۲-۱۰- رتبه تولد قاتلین	۱۳۰
۲-۱۱- تحصیلات پدر و مادر قاتلین	۱۳۱
۲-۱۲- سرپرست دوران کودکی و نوجوانی قاتلین	۱۳۳
۲-۱۳- سابقه بستری شدن در بیمارستان های روانپزشکی	۱۳۴
۲-۱۴- وضعیت اقتصادی	۱۳۵

- ۱۳۷ ..... ۲-۱۵ وضعیت مالکیت محل سکونت
- ۱۳۷ ..... ۲-۱۶ محل سکونت در زمان جرم، زادگاه و مهاجرت
- ۱۳۹ ..... ۲-۱۷ سابقه ارتکاب جرم
- ۱۳۹ ..... ۲-۱۸ جنسیت مقتول
- ۱۴۰ ..... ۲-۱۹ گروه سنی مقتول
- ۱۴۰ ..... ۲-۲۰ وضعیت تأهل مقتول
- ۱۴۱ ..... ۲-۲۱ تابعیت مقتول
- ۱۴۲ ..... ۲-۲۲ میزان تحصیلات مقتول
- ۱۴۳ ..... ۲-۲۳ شغل مقتول
- ۱۴۳ ..... ۲-۲۴ محل سکونت مقتول
- ۱۴۴ ..... ۲-۲۵ شناخت قبلی قاتل از مقتول
- ۱۴۵ ..... ۲-۲۶ رابطه قاتل و مقتول
- ۱۴۶ ..... ۲-۲۷ محل وقوع قتل
- ۱۴۷ ..... ۲-۲۸ زمان ارتکاب قتل
- ۱۴۸ ..... ۲-۲۹ فصل ارتکاب قتل
- ۱۴۹ ..... ۲-۳۰ وسیله قتل
- ۱۵۰ ..... ۲-۳۱ انگیزه قتل
- ۱۵۱ ..... ۲-۳۲ اثر مواد مخدر یا مشروبات الکی بر قتل
- ۱۵۱ ..... ۲-۳۳ حضور شریک و معاون در قتل
- ۱۵۲ ..... ۲-۳۴ حضور دیگران در صحنه قتل
- ۱۵۴ ..... مبحث سوم: پیشینه اختلافات
- ۱۵۷ ..... مبحث چهارم: باورهای خطر ساز
- ۱۶۰ ..... مبحث پنجم: رفتارهای خطر ساز
- ۱۶۳ ..... مبحث ششم: آزمون MMPI
- ۱۶۳ ..... ۶-۱ توضیح مقیاس های MMPI
- ۱۶۳ ..... ۶-۱-۱ مقیاس L
- ۱۶۳ ..... ۶-۱-۲ مقیاس F

۱۶۴	.....	۳-۱-۶- مقیاس K
۱۶۴	.....	۴-۱-۶- مقیاس Hs
۱۶۴	.....	۵-۱-۶- مقیاس D
۱۶۵	.....	۶-۱-۶- مقیاس Hy
۱۶۶	.....	۷-۱-۶- مقیاس Pd
۱۶۶	.....	۸-۱-۶- مقیاس Pa
۱۶۷	.....	۹-۱-۶- مقیاس Pt
۱۶۷	.....	۱۰-۱-۶- مقیاس Sc
۱۶۷	.....	۱۱-۱-۶- مقیاس Ma
۱۶۸	.....	۲-۶- توصیف و تحلیل داده های MMPI
۱۶۸	.....	۶-۲-۱- وضعیت نیمرخ های معتبر و نامعتبر
۱۶۹	.....	۶-۲-۲- وضعیت نیمرخ های به هنجار و نا به هنجار
۱۷۱	.....	۶-۲-۳- وضعیت نمرات هر یک از مقیاس ها
۱۷۲	.....	نتیجه گیری
۱۷۸	.....	پیشنهادات
۱۸۰	.....	فهرست منابع
۱۸۶	.....	پیوست

فهرست جدول ها

- جدول ۱-۲- پرونده های مختومه در دادگاه های عمومی و تجدید نظر..... ۹۷
- جدول ۲-۲- پرونده های مختومه در دادگاه های عمومی بر حسب موضوع
..... (۱۳۷۳-۱۳۷۶) ۹۸
- جدول ۲-۳- پرونده های مختومه در دادگاه های عمومی بر حسب موضوع
..... (۱۳۷۵-۱۳۸۱) ۹۹
- جدول ۲-۴- پرونده های مختومه در دادگاه های عمومی بر حسب موضوع
..... (۱۳۷۵-۱۳۸۵) ۱۰۰
- جدول ۲-۵- پرونده های تشکیل شده در حوزه استحقاقی نیروی انتظامی بر حسب موضوع
..... (۱۳۶۵-۱۳۸۲) ۱۰۲
- جدول ۲-۶- پرونده های تشکیل شده در حوزه استحقاقی نیروی انتظامی بر حسب موضوع
..... (۱۳۶۵-۱۳۸۳) ۱۰۳
- جدول ۲-۷- دستگیر شدگان جرایم مختلف بر حسب جنس و سن ۱۰۵
- جدول ۲-۸- برآورد جمعیت بر حسب نقاط شهری و روستایی..... ۱۰۷
- جدول ۲-۹- خانوار و جمعیت استان ها بر حسب ساکن و غیر ساکن: آبان ۱۳۷۵..... ۱۰۸
- جدول ۳-۱- توزیع فراوانی بر حسب نام زندان..... ۱۲۲
- جدول ۳-۲- توزیع فراوانی بر حسب جنسیت قاتلین..... ۱۲۲
- جدول ۳-۳- توزیع فراوانی بر حسب تابعیت قاتلین..... ۱۲۳
- جدول ۳-۴- شاخص های مرکزی و پراکندگی سن قاتلین..... ۱۲۳
- جدول ۳-۵- توزیع فراوانی بر حسب میزان تحصیلات قاتلین..... ۱۲۴
- جدول ۳-۶- توزیع فراوانی بر حسب شغل قاتلین..... ۱۲۵
- جدول ۳-۷- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت تأهل قاتلین..... ۱۲۶
- جدول ۳-۸- توزیع فراوانی بر حسب تعداد فرزندان قاتلین..... ۱۲۷
- جدول ۳-۹- شاخص های مرکزی و پراکندگی تعداد فرزندان قاتلین..... ۱۲۸
- جدول ۳-۱۰- توزیع فراوانی بر حسب تعداد خواهران قاتلین..... ۱۲۸
- جدول ۳-۱۱- توزیع فراوانی بر حسب تعداد برادران قاتلین..... ۱۲۹

- جدول ۱۲-۳- شاخص های مرکزی و پراکندگی تعداد خواهران و برادران قاتلین..... ۱۳۰
- جدول ۱۳-۳- توزیع فراوانی بر حسب رتبه تولد قاتلین..... ۱۳۰
- جدول ۱۴-۳- توزیع فراوانی بر حسب میزان تحصیلات پدر..... ۱۳۱
- جدول ۱۵-۳- توزیع فراوانی بر حسب میزان تحصیلات مادر..... ۱۳۱
- جدول ۱۶-۳- توزیع فراوانی بر حسب سرپرست دوران کودکی و نوجوانی قاتلین..... ۱۳۳
- جدول ۱۷-۳- توزیع فراوانی بر حسب سابقه بستری شدن در بیمارستان های روانپزشکی..... ۱۳۴
- جدول ۱۸-۳- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت اقتصادی در زمان ارتکاب جرم..... ۱۳۵
- جدول ۱۹-۳- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت اقتصادی در زمان کودکی و نوجوانی..... ۱۳۵
- جدول ۲۰-۳- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت مالکیت محل سکونت..... ۱۳۷
- جدول ۲۱-۳- توزیع فراوانی بر حسب محل سکونت در زمان ارتکاب جرم..... ۱۳۷
- جدول ۲۲-۳- توزیع فراوانی بر حسب زادگاه قاتلین..... ۱۳۸
- جدول ۲۳-۳- توزیع فراوانی بر حسب مهاجرت..... ۱۳۸
- جدول ۲۴-۳- توزیع فراوانی بر حسب سابقه ارتکاب جرم..... ۱۳۹
- جدول ۲۵-۳- توزیع فراوانی بر حسب جنسیت مقتول..... ۱۳۹
- جدول ۲۶-۳- توزیع فراوانی بر حسب گروه سنی مقتول..... ۱۴۰
- جدول ۲۷-۳- توزیع فراوانی بر حسب وضعیت تأهل مقتول..... ۱۴۰
- جدول ۲۸-۳- توزیع فراوانی بر حسب تابعیت مقتول..... ۱۴۱
- جدول ۲۹-۳- توزیع فراوانی بر حسب میزان تحصیلات مقتول..... ۱۴۲
- جدول ۳۰-۳- توزیع فراوانی بر حسب شغل مقتول..... ۱۴۳
- جدول ۳۱-۳- توزیع فراوانی بر حسب محل سکونت مقتول..... ۱۴۳
- جدول ۳۲-۳- توزیع فراوانی بر حسب شناخت قبلی قاتل از مقتول..... ۱۴۴
- جدول ۳۳-۳- توزیع فراوانی بر حسب رابطه قاتل و مقتول..... ۱۴۵
- جدول ۳۴-۳- توزیع فراوانی بر حسب محل وقوع قتل..... ۱۴۶
- جدول ۳۵-۳- توزیع فراوانی بر حسب زمان ارتکاب قتل..... ۱۴۷
- جدول ۳۶-۳- توزیع فراوانی بر حسب فصل ارتکاب قتل..... ۱۴۸
- جدول ۳۷-۳- توزیع فراوانی بر حسب وسیله قتل..... ۱۴۹
- جدول ۳۸-۳- توزیع فراوانی بر حسب انگیزه قتل..... ۱۵۰

- جدول ۳-۳۹- توزیع فراوانی بر حسب اثر مواد مخدر یا مشروبات الکلی بر قتل ۱۵۱
- جدول ۳-۴۰- توزیع فراوانی بر حسب حضور شریک در قتل ۱۵۱
- جدول ۳-۴۱- توزیع فراوانی بر حسب وجود معاون در قتل ۱۵۲
- جدول ۳-۴۲- توزیع فراوانی بر حسب حضور دیگران در صحنه قتل ۱۵۲
- جدول ۳-۴۳- پیشینه اختلاف و خصومت ۱۵۵
- جدول ۳-۴۴- باورهای خطر ساز ۱۵۸
- جدول ۳-۴۵- رفتارهای خطر ساز ۱۶۱
- جدول ۳-۴۶- توزیع فراوانی نیمرخ های معتبر و نامعتبر MMPI به تفکیک جنس ۱۶۸
- جدول ۳-۴۷- توزیع فراوانی نیمرخ های معتبر به تفکیک جنس ۱۷۰
- جدول ۳-۴۸- توزیع فراوانی مقیاس های نا به هنجار به تفکیک جنس ۱۷۰
- جدول ۳-۴۹- شاخص های مرکزی و پراکندگی در مورد وضعیت هر یک از نمرات مقیاس های
یازده گانه ۱۷۱

آن که در شناخت سرچشمه های کهن استاد شده است،

سرانجام به جستجوی چشمه های آینده و سرچشمه های تازه برمی خیزد.

برادران، دیری نخواهد پایید که ملت های تازه پدید خواهند آمد و چشمه های تازه، خروشان به ژرفنای های تازه فرو خواهند ریخت.

زیرا زمین لرزه هم چنان که بسی چاه ها را کور می کند و بسی تشنگی می آفریند،

نیروهای نهان و اسرار را نیز آشکار می کند.

زمین لرزه چشمه های تازه آشکار می کند.

در زمین لرزه ملت های کهن سرچشمه های تازه سر می گشایند.

و آن جا خواهند آزمود که چه کس فرمان تواند داد و چه کس فرمان تواند برد.

و ه که این آزمون با چه جستجو و گمان بردن و شکست خوردن و آموختن و از نو آزمودن درازی همراه است.

جامعه بشری آزمون است؛ من چنین می آموزانم.

از کتاب چنین گفت زرتشت، نیچه

کلیات

یا خیر الفاتحین

۱- مقدمه

قتل جرمی است که بشر حتی پیش از آن که قانون و قانون نوشتن بداند، آن را مذموم می‌دانست. بارها خوانده ایم که هابیل وقتی دانست برادرش قصد کشتن او را دارد، به او گفت: «لَنْ بَسَطَتِ أَلِي يَدَكَ لَتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلُكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ»^۱

هر انسانی ارزش حیات و لزوم احترام به تمامیت جسمانی انسان را با فطرت خود درمی‌یابد. از همین روی است که قتل و ضرب و جرح در تمام اعصار و امصار، البته با تفاوت‌هایی کم و بیش، جرم انگاری شده و غالباً شدیدترین مجازات‌ها را برای آن‌ها در نظر گرفته‌اند.

از طرف دیگر، پرخاشگری یکسره مخرب و مذموم نیست، بلکه نیرویی غریزی است که در مقام دفاع می‌تواند مفید واقع شود. واکنش‌های فیزیولوژیکی بدن انسان در هنگام خشم، نشان از غریزی بودن این نیرو دارند: «در پستانداران هنگامی که خشم برانگیخته می‌شود، نبض، فشار خون، گردش خون خارجی و اندازه گلوکز در خون افزایش می‌یابد، تنفس شدیدتر می‌شود و عضله‌های بدن فعال‌تر و خستگی‌ناپذیرتر می‌شوند. در همین هنگام خون از اندام‌های داخلی بدن منحرف و حرکات روده‌ای و هضم متوقف می‌شود، هرچند که جریان اسید و شیرۀ غذایی رو به افزایش می‌گذارد... در هنگام خشمگینی دریافت حسی نیز کاهش می‌یابد و از این رو انسان در حال ستیز، آسیب‌های نسبتاً جدی را بدون آن که متوجه باشد، تحمل می‌کند.» (استور، ۱۳۸۰، ص ۲۴)

اما این نیروی غریزی بارها از مسیر تعادل خود خارج شده و زندگی دیروز و امروز بشر را خونین کرده است.

قضاوت در مورد این که خشونت در جهان امروز بیش از گذشته است یا کمتر از آن، ساده نیست. امروز از یک طرف شعور جمعی بسیاری از رفتارهای متعارف گذشتگان را خشن می‌داند. اگر شکنجه در گذشته یک ابزار متعارف برای کسب اطلاع از متهم بود، اکنون پیمان منع شکنجه سازمان ملل متحد، شکنجه روانی را نیز غیر قابل تحمل می‌خواند. از طرف دیگر، هنوز زمان زیادی از قرن بیستم که شاهد خانمان سوزترین جنگ‌های تاریخ بشریت بود، نگذشته است و امروز ترس از جنگ اتمی، شکل دهنده سیاست‌های کلان بسیاری از کشورهاست.

سوره مائده، آیه ۲۸: «اگر تو برای کشتن من دست دراز کنی، من هرگز به قتل تو دست نمی‌گشایم چون از پروردگار جهانیان می‌ترسم.»^۱

ما امروز در تعجبیم که چطور رومیان قدیم از تماشای پیکار خونین گلاادیاتورها لذت می بردند، در حالی که هنوز بعضی از انسان ها به پشتوانه عقاید مذهبی شان در یک دم صد ها انسان بی گناه را به کام مرگ می فرستند.

اما خشونت اساساً یک مفهوم کمی نیست که بتوان در مورد کاهش یا افزایش آن اظهار نظر کرد. خشونت یک مفهوم کیفی و سیال است، پدیده ای است که همیشه و همه جا همراه انسان بوده است و در هر زمان و مکانی شکلی به خود گرفته است و همین سیالیت آن است که قرن ها تلاش صلح طلبان برای رهایی از آن را بی ثمر گذاشته است.

ماکس وبر عقیده دارد که امروز خشونت ابزاری است که حاکمان استفاده از آن را تنها برای خود مشروع می دانند: « ما درون سازمانی زندگی می کنیم که حاکمانشان گروه هایی از کارشناسان را در اختیار دارند که بدانان اجازه و اقتدار داده است که در صورت لزوم، برای بازداشتن تمامی دیگر شهروندان از به کار گیری خشونت، از خشونت جسمانی استفاده کنند. این منحصر ساختن یا مونوپولیزه کردن خشونت، ابداع اجتماعی- تکنیکی نوع بشر است ... چنان انحصار سازی هایی از خشونت جسمانی- که در حال حاضر معمولاً تحت کنترل و مدیریت حکومت هاست و قدرت نظامی و پلیس به عنوان اندام های اجرایی شان، چنین انحصاراتی را نمایندگی می کنند- مانند بسیاری از ابداعات بشری، به شدت دو پهلو و مبهم اند. درست مثل مطیع کردن آتش که موجب پیشرفت تمدنانه پختن غذا و همچنین عمل وحشیانه به آتش کشیدن کلبه ها و خانه ها شد، درست مثل انرژی اتمی که ممکن است منبع سرشاری از انرژی و همچنین اسلحه ای خطرناک باشد، ابداع اجتماعی انحصار خشونت جسمانی نیز به همان اندازه ممکن است دو پهلو و دو سویه باشد. » (الیاس، ۱۳۸۷، ص ۴۲۰)

از طرف دیگر، جرم شناسی مارکسیستی، معتقد به تفاوتی فاحش میان جرم های صاحبان قدرت و جرم های فاقدان قدرت است. جرایم خشونت آمیز و جرایم خیابانی عمدتاً از سوی فاقدان قدرت ارتکاب می یابند چرا که ساختار جامعه و توزیع نا برابر ثروت و قدرت، آنان را به سوی بیگانگی اجتماعی و فرهنگی سوق داده است (وایت و هینز، ۱۳۸۵، ص ۲۱۹)

فارغ از این تحلیل های کلان، در سطح فردی نیز می توان به تبیین جرایم خشونت آمیز پرداخت. در این پایان نامه نیز تمرکز اصلی بر تحلیل های فردی است، هر چند باید توجه داشت که رفع آسیب های فردی و پیشگیری از جرم، بدون شناسایی و رفع آسیب های کلان اجتماعی امکان پذیر نیست.